

Іван Ромащенко,
кандидат юридичних наук,
асистент кафедри цивільного права
юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

УДК 347.1

ПІДСТАВИ ЗАХИСТУ ОХОРОНЮВАНОВОГО ЗАКОНОМ ІНТЕРЕСУ ШЛЯХОМ ЗМІНИ ЧИ ПРИПИНЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВОВІДНОШЕННЯ

У статті з використанням літературних джерел та законодавства досліджується поняття підстави захисту охоронюваного законом інтересу шляхом зміни та припинення правовідношення. Автор розглядає притаманні поняттям «право» та «інтерес» спільні та відмінні ознаки, наводить приклади захисту інтересів та на підставі порівняльно-правового аналізу зазначених понять пропонує загальну підставу для захисту охоронюваного законом інтересу.

Ключові слова: підстава, охоронюваний законом інтерес, зміна правовідношення, припинення правовідношення.

Загальні положення цивільного законодавства відсилають до трьох основних підстав захисту цивільних прав: порушення, невизнання та оспорювання (ч. 1 ст. 15 ЦК України). У ч. 2 ст. 15 ЦК України, коли йдеться про захист охоронюваного законом інтересу, законодавець не виокремлює аналогічних підстав для його захисту, а лише висуває вимогу, щоб цей інтерес не суперечив загальним засадам цивільного законодавства. Таке визначення конструкції інтересу «створює можливість універсального її застосування щодо різних сфер цивільних відносин» [1]. Єдиним на сьогодні джерелом права, в якому поняття охоронюваного законом інтересу детально роз'яснюється, є рішення Конституційного Суду України від 1 грудня 2004 р.

№ 18-рп/2004 [2], де охоронюваний законом інтерес пропонується розуміти як прагнення до користування конкретним матеріальним та/або нематеріальним благом, як зумовлений загальним змістом об'єктивного і прямо не опосередкований у суб'єктивному праві простий легітимний дозвіл, що є самостійним об'єктом судового захисту та інших засобів правової охорони з метою задоволення індивідуальних і колективних потреб, які не суперечать Конституції і законам України, суспільним інтересам, справедливості, добросовісності, розумності та іншим загальноправовим засадам. Таке широке визначення відповідає висловленому в науці підходу, за яким законні інтереси, що не є суб'єктивними правами, відповідно не виражені в конкретній

формі, а лише впливають із загальних засад і принципів законодавства [3]. Разом із тим, абстрактний характер інтересу зумовлює потребу у визначенні меж захисту охоронюваних законом інтересів, у тому числі у виокремленні підстав для такого захисту.

Питанням, пов'язаним із захистом цивільного інтересу, присвячені роботи таких вчених як Ю. В. Белоусов, О. Є. Богданова, Т. В. Боднар, І. В. Венедіктова, В. К. Попов, Ю. О. Сульженко та інші, однак визначення підстави захисту охоронюваних законом інтересів шляхом зміни та припинення правовідносин залишається актуальним.

Метою цієї статті є з'ясування підстав захисту охоронюваного законом інтересу через призму порівняльного аналізу спільних та відмінних ознак цивільних прав та охоронюваних законом інтересів.

У цивільному законодавстві можна віднайти різні випадки виникнення потреби в захисті охоронюваних законом інтересів. Прикладом такої потреби І. В. Венедіктова називає ст. 726 ЦК України [4]. Відповідно до цієї статті дарувальник має право вимагати розірвання договору і повернення дарунка у разі порушення обдаровуваним обов'язку на користь третьої особи. Положення вказаної статті є прикладом захисту інтересу не лише сторони договору, а й третьої особи. Захисту охоронюваного інтересу за договором дарування шляхом припинення правовідношення присвячена також ч. 2 ст. 727 ЦК України, яка пов'язує право дарувальника вимагати розірвання договору дарування із загрозою безповоротної втрати дарунка, який має для дарувальника немайнову цінність. У даному випадку охороняється немайновий інтерес, імовірно пов'язаний з певними спогадами дарувальника про такий дарунок або іншим видом моральної пов'язаності. У п. 1 ч. 2 ст. 834 ЦК України, навпаки, йдеться про охорону майнового інтересу позичкодавця, який має право вимагати розірвання договору і по-

вернення речі, якщо у зв'язку з непередбаченими обставинами річ стала потрібною йому самому. Ця підстава для розірвання договору настає незалежно від наявності порушення чи іншого посягання на цивільні права. Крім того, зміна інтересу та, відповідно, виникнення потреби в його охороні є можливою у фідучіарних договорах, що ґрунтуються на особливих, особисто-довірчих відносинах сторін [5]. Втрата відносинами особисто-довірчого характеру надає можливість сторонам припинити договірні відносини в односторонньому порядку. До таких договорів можна віднести, зокрема, договори доручення: згідно з ч. 2 ст. 1008 ЦК України довіритель або повірений мають право відмовитися від договору доручення у будь-який час. Припинення правовідношення внаслідок такої односторонньої відмови, не спричиненої порушенням чи іншими посяганнями на суб'єктивні цивільні права, слід розглядати як спосіб самозахисту охоронюваного законом інтересу [6].

Визнання охоронюваного законом інтересу об'єктом цивільно-правового захисту вимагає вдалого визначення стану, за якого інтереси суб'єктів цивільного права належно не реалізуються. Деякі автори за аналогією з цивільними правами оперують термінами «порушення», «оспорювання» та «невизнання», зокрема й коли йдеться про охоронювані законом інтереси [7]. Далі робиться висновок про можливість використання такого способу захисту як визнання права, зокрема й щодо охоронюваних законом інтересів, тобто визнається правомірним пред'являти позови про визнання інтересів [8]. Таке розширене тлумачення підстав та способів захисту цивільних прав фактично призводить до ототожнення цивільних прав та охоронюваних законом інтересів, однак між категоріями «право» та «інтерес» існують певні відмінності.

Обсяг відмінностей між суб'єктивним правом та охоронюваним законом інтересом залежить від обраного підходу до

розгляду охоронюваних законом інтересів: широкого чи вузького. Якщо в широкому сенсі охоронювані законом інтереси відображені у нормах об'єктивного права та формалізовані у суб'єктивних правах, то у вузькому — це можливості, що не віднайшли свого опосередкування у суб'єктивних правах, але користуються законним захистом [9]. Обидва підходи виходять із того, що суб'єктивне право не зводиться до інтересу, як писав Є. Трубецької [10]. За широкого підходу суб'єктивні права та законні інтереси перебувають у тісному взаємозв'язку, вираження якого, на думку В. К. Попова [11], полягає у визнанні суб'єктивних прав формою, а законних інтересів — змістом. Разом із тим, якщо вважати інтерес змістом суб'єктивного права, то виникає питання щодо місця окремих правомочностей у структурі суб'єктивного права. Вочевидь, слід підтримати точку зору І. В. Венедіктової, яка називає охоронюваний законом інтерес передумовою виникнення права і метою його реалізації [12]. Таке розуміння глибше відображає специфіку впливу охоронюваного законом інтересу на формування і розвиток суб'єктивного права. Водночас, попри неминучість і важливість інтересу для існування суб'єктивного права, його виникнення, зміна або припинення не призводять до відповідно виникнення, зміни чи припинення суб'єктивного права, оскільки інтерес є рушійною силою настання юридичних фактів вольового характеру у суб'єктів, двигуном, що спонукає цивільне правовідношення до розвитку [13]. Проілюструємо це на такому прикладі: людина, проходячи повз автосалон, помічає всередині автосалона гарний автомобіль, і у неї виникає інтерес до його набуття у свою власність, але право власності на автомобіль виникне лише після оформлення договору з автосалоном щодо його придбання. Придбавши автомобіль, особа помічає в ньому деякі вади, і тоді її інтерес змінюється і полягає вже в бажанні отримати назад сплачені за автомобіль кошти, але, зви-

чайно, такий інтерес жодним чином не впливає на належність особі права власності на таку річ (не змінює і не припиняє це право). Можлива і зворотна ситуація, коли особа задоволена якістю автомобіля і зацікавлена в продовженні його використання, і за таких умов право та інтерес існують паралельно та один одному не суперечать. Відтак, як бачимо, охоронюваний законом інтерес може існувати як окремо від суб'єктивного права, так і у нерозривному взаємозв'язку з останнім. Це дає підстави погодитися з Р. Гукасяном у тому, що є цілком правомірним використання терміна «захист інтересів» у тих випадках, коли йдеться про захист суб'єктивного права [14], оскільки передумовою виникнення кожного суб'єктивного права є певний інтерес, що відповідно продовжує існувати разом із суб'єктивним правом, визначаючи його подальший розвиток.

Водночас, необхідно виявити, чи впливають розбіжності у змісті понять «право» та «інтерес» на можливість використання спільних підстав для захисту, а саме можливість порушення, невизнання та оспорювання не лише цивільних прав, а й охоронюваних законом інтересів. Для встановлення такої можливості є потреба звернутися до попередньо наданих визначень вказаних підстав для захисту. Наприклад, Ю. В. Белоусов пов'язує порушення права з позбавленням його носія можливості здійснити, реалізувати своє право повністю або частково, внаслідок протиправного впливу з боку правопорушника [15]. О. Є. Богданова вважає, що порушення є однією з форм непередбачуваного законом або договором несприятливого впливу на суб'єктивне право або інтерес, яка виражається у втраті особою можливості здійснювати своє право, та може бути наслідком як протиправної, так і правомірної поведінки [16]. В обох визначених випадках автори вказують на певний несприятливий (негативний) вплив поведінки правопорушника на суб'єктивне право особи, що має наслідком його пов-

не або часткове позбавлення (втрату). Охоронюваний законом інтерес, на відміну від суб'єктивного права, не включає певних правомочностей, у зв'язку з чим внаслідок поведінки порушника інтерес не може зазнати зменшення або ліквідації. Інтерес є внутрішньою ознакою суб'єкта, що може змінюватися з часом залежно від тих чи інших обставин; така ознака не об'єктивується в окремих правах, але вказує на стимул суб'єкта прав до певних дій чи бездіяльності. Неможливо позбавити інтересу особу так, як у випадку, наприклад, з суб'єктивним правом власності на річ, яку можна знищити або пошкодити, що, відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 346 ЦК України, буде підставою для припинення права власності. Словосполучення «порушення інтересу учасника цивільних відносин» є невдалим [17], а тому й виокремлювати для захисту охоронюваного законом інтересу таку підставу як реальна загроза його порушення у майбутньому також не варто.

Невизнання та оспорювання цивільного права, на відміну від його порушення, не передбачають позбавлення потерпілої особи певних можливостей, тобто не супроводжуються порушенням права [18], що є абсолютно логічним, оскільки всі підстави для захисту мають існувати окремо і відповідно самостійно створювати підґрунтя для цивільно-правового захисту прав. Невизнання права, на думку Ю. В. Белоусова, виражається у запереченні в цілому або в певній частині суб'єктивного права іншого учасника цивільного правовідношення, внаслідок чого уповноважена особа позбавлена можливості реалізувати своє право [19]. О. Є. Богданова істотним для кваліфікації поведінки суб'єкта як невизнання вважає наявність бездіяльності учасника цивільного обороту [20]. Немає також підстав відмовлятися від кваліфікації невизнання як підстави для захисту охоронюваного законом інтересу, оскільки невизнання інтересу є можливим і виявлялось би у пасивному запереченні його

існування. Недостатньо підстав відкидати ймовірність також при оспорюванні інтересу, у разі якого у володільця інтересу виникає потреба у захисті свого інтересу внаслідок попереднього звернення до органів державної влади іншого учасника цивільних відносин з метою доведення відсутності у вказаній особі охоронюваного законом інтересу. Отже, обидві підстави можуть стосуватись не лише цивільних прав, а й охоронюваних законом інтересів. Разом із тим, чи є потреба вважати невизнання та оспорювання охоронюваного законом інтересу окремими підставами для його захисту? Як вже зазначалось, інтерес є внутрішнім прагненням особи, який дістає вияв у поведінці суб'єкта, а тому невизнання особою охоронюваного законом інтересу або його оспорювання може і не вплинути на його існування. Реалізація охоронюваного законом інтересу буде істотно ускладнена або унеможливлена у випадку створення заінтересованими особами певних об'єктивних перешкод у здійсненні особою охоронюваного законом інтересу. Такі перешкоди повинні мати реальний характер і, відповідно, змусувати учасника цивільних відносин звертатися до юрисдикційних органів за захистом або самостійно захищати себе. Водночас, потреба в захисті охоронюваного законом інтересу може виникнути не лише тоді, коли створюються об'єктивні перешкоди в реалізації інтересу, а й за певних внутрішніх трансформацій у бажаннях, свідомості і переконаннях суб'єкта. У зв'язку з цим, виведення універсальної підстави для захисту охоронюваних законом інтересів вимагає зважати не лише на об'єктивні (обставини матеріального світу), а й на суб'єктивні (внутрішні переживання і воля суб'єкта) підстави, а тому пропонуємо використовувати єдину універсальну підставу для захисту охоронюваних законом інтересів, яка би, з одного боку, включала ті дії суб'єктів, які не можуть бути кваліфіковані як порушення, невизнання та оспорювання цивільного пра-

ва, але об'єктивно вимагають захисту, а з іншого — зміну у внутрішніх бажаннях, свідомості і переконаннях суб'єкта. Такою загальною підставою пропонуємо розглядати потребу захисту охоронюваного законом інтересу, що може бути зумовлена суб'єктивними або об'єктивними причинами.

У разі порушення суб'єктивного цивільного права відбувається захист не лише права, а й інтересу, про що йшлося вище, бо такий інтерес втілюється у суб'єктивному праві, будучи передумовою та стимулом його існування, а в разі перешкоджання в реалізації охоронюваного законом інтересу, не вираженого в праві, — захист лише інтересу. Але чи можливий захист лише інтересу у випадку порушення права? В науковій літературі наводяться приклади такого захисту. Так, на думку Т. В. Ламм, позов співвласника про переведення прав і обов'язків покупця частки в праві спільної часткової власності на себе (п. 3 ст. 250 ЦК РФ, ч. 4 ст. 362 ЦК України) не є захистом порушеного переважного права, оскільки його вже не можна здійснити, бо частка, що становить його предмет, вже продана і більше не належить співвласнику [21]. Сумніви щодо можливості переважних прав бути захищеними такими способами захисту як зміна та припинення правовідношення висловлює також В. В. Боднар [22]. Як далі пояснює Є. О. Крашенінніков, у даному випадку відбувається реалізація охоронюваного законом інтересу співвласника приведенням його у положення, в якому він би знаходився, якби його не позбавили належного йому переважного права купівлі [23]. Виходячи з того, що переведення прав та обов'язків покупця є прикладом зміни правовідношення в напрямі зміни суб'єкта правовідношення, сприйняття зазначених аргументів дало б можливість дійти висновку, що зміна правовідношення як спосіб захисту, відповідно, може застосовуватись за наявності порушення права, але бути при цьому способом захисту виключно охоронюваного законом інтересу.

Детальніше розглянемо інші наведені в науковій літературі приклади захисту охоронюваних законом інтересів. До таких позовів Т. В. Ламм відносить позови про відшкодування збитків (наприклад, тих, що спричинені знищенням речі або простроченням виконання зобов'язань) і про стягнення неустойки та відсотків [24]. У разі задоволення таких позовів, як стверджує автор, не відбувається відновлення суб'єктивного права власності через знищення речі, яке є підставою для припинення цього права (п. 4 ч. 1 ст. 346 ЦК України), і, відповідно, в зацікавленій особи виникає інтерес у відновленні становища, яке існувало до порушення. Певною мірою відрізняється думка А. Л. Ткачука, який вважає, що у випадку з припиненням права власності на річ у зв'язку з її знищенням закон надає захист праву, якого вже немає, а точніше, створює можливості для захисту цивільного інтересу, бо після припинення права залишається інтерес особи, якій належало це право [25]. Слід погодитися з А. В. Кострубою, який, досліджуючи вказаний казус, визнав, що правоприпиняючі юридичні факти (в даному випадку знищення речі) не можуть припинити існування охоронюваного законом інтересу [26]. Знищення речі, відтак, є, з одного боку, порушенням права власності на речі, а з іншого, — правоприпиняючим юридичним фактом.

Отже, на думку вищезазначених авторів, порушення права є підставою для захисту охоронюваного законом інтересу, оскільки право перестає існувати, а відтак не може бути захищеним. Приєднується до цієї позиції Л. О. Чегвадзе, визнаючи, що захист припиненого права не може бути здійснений [27]. Далі вчена стверджує, що неможливість відновлення пошкодженого чи знищеного спричинює також неможливість відновлення суб'єктивного цивільного права, об'єктом якого раніше виступало втрачене благо, а тому відбувається відновлення соціального (майнового) положення суб'єкта, а відповідно, і захист його інте-

ресу [28]. З цією позицією можна погодитись лише частково через те, що не лише у відновленні порушеного права може виявлятися його захист. Так, у випадку односторонньої відмови від договору відбувається припинення правовідношення, яке визнається універсальним способом захисту як цивільних прав, так і охоронюваних законом інтересів у ст. 16 ЦК України, а також як спосіб захисту може бути спрямоване не лише на відновлення прав, а й на припинення порушення та недопущення подальших порушень у майбутньому [29]. Це відповідає поліфункціональному характеру захисту, і відповідно, підтверджує можливість захисту різного роду цивільних прав припиненням правовідношення.

Ситуація, за якої порушене право існує і припиняється лише внаслідок застосування такого способу захисту як припинення правовідношення, відрізняється від ситуації, за якої порушене право припиняється внаслідок власне

його порушення, зокрема неправомірного знищення чи пошкодження майна. Якщо в першому випадку станом на момент застосування способу захисту цивільне право існує, то в другому — ні, і відповідно, захищатись має інше благо, а саме охоронюваний законом інтерес, який не може бути реалізований повною мірою. Аналогічним чином, не може визнання права як способу захисту, передбачений п. 1 ч. 2 ст. 16 ЦК України, застосовуватись щодо вже припинених прав, бо тоді захищається охоронюваний законом інтерес, і має йтися про інший спосіб захисту — визнання інтересу, а не визнання права.

Отже, цілком виправдано вважати переведення прав та обов'язків покупця за ч. 4 ст. 346 ЦК України, що є різновидом зміни правовідношення, способом захисту охоронюваного законом інтересу, що застосовується у відповідь на порушення переважного права.

Список використаних джерел

1. Боднар Т. В. Одностороння відмова від зобов'язання (договору) у контексті самозахисту цивільного права та інтересу // *Право України*. — 2012. — № 9. — С. 111.
2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення окремих положень частини першої статті 4 Цивільного процесуального кодексу України (справа про охоронюваний законом інтерес) від 01.12.4004 р. // *Офіційний вісник України*. — 2004. — № 50. — Ст. 3288.
3. Сульженко Ю. О. Захист суб'єктивних цивільних прав та законних інтересів // *Зовнішня торгівля: право та економіка*. — 2006. — № 1 (24). — С. 104.
4. Венедиктова И. В. *Охраняемый законом интерес в гражданском праве: монография*. — Х.: Точка, 2012. — С. 265.
5. Бервено С. М. *Проблеми договірної права України: монографія*. — Київ: Юрінком Інтер, 2006. — С. 261.
6. Боднар Т. В. Одностороння відмова від зобов'язання (договору) у контексті самозахисту цивільного права та інтересу. — С. 115.
7. *Охрана і захист прав та інтересів фізичних та юридичних осіб в цивільних правовідносинах / за заг. ред. акад. НАПрН України Я. М. Шевченко*. — Х.: Харків юридичний, 2011. — С. 173—185.
8. Там само. — С. 178.
9. Венедиктова И. В. *Охраняемый законом интерес в гражданском праве: монография*. — С. 208.
10. Трубецкой Е. Н. *Труды по философии права*. — СПб.: Изд-во РХГИ, 2001. — С. 498.
11. Попов В. К. *Гражданско-правовые формы реализации материальных интересов в агропромышленном комплексе СССР: дис. ... д-ра юрид. наук / Харьк. юрид. ин-т им. Ф. Э. Дзержинского*. — Х., 1983. — С. 87.

12. Венедиктова И. В. Охраняемый законом интерес в гражданском праве: монография. — С. 215.
13. Венедиктова І. В. Інтерес як складовий елемент цивільних правовідносин // Актуальні проблеми цивільного, сімейного та міжнародного приватного права (Матвеевські цивілістичні читання): матер. міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 19 жовтня 2012 р.). Т. 1. — Київ: ТОВ «Білоцерківдрук», 2013. — С. 102.
14. Гукасян Р. Е. Избранные труды по гражданскому процессу. — М.: Проспект, 2009. — С. 41.
15. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар: 2 ч. / за заг. ред. Я. М. Шевченко. — Київ: Ін Юре, 2004. — Ч. 1. — С. 15.
16. Богданова Е. Е. Защита прав и интересов в договорных отношениях: монография. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2008. — С. 88.
17. Венедиктова И. В. Охраняемый законом интерес в гражданском праве: монография. — С. 264.
18. Гурвич М. А. Пресекательные сроки в советском гражданском праве. — М.: Всесоюзный юрид. заочный ин-т, 1961. — С. 66.
19. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар: 2 ч. / за заг. ред. Я. М. Шевченко. — Ч. 1. — С. 15.
20. Богданова Е. Е. Защита прав и интересов в договорных отношениях: монография. — С. 71.
21. Ламм Т. В. Защита охраняемых законом интересов // Защита частных прав: проблемы теории и практики: матер. 2-й ежегод. Междунар. науч.-практ. конф. (г. Иркутск, 20—21 июня 2013 г.) / под ред. Н. П. Асланян, Ю. В. Виниченко. — Иркутск: Изд-во БГУЭП, 2013. — С. 66.
22. Боднар В. В. Питання здійснення права на захист переважних прав // Юридична Україна. — 2011. — № 7. — С. 15.
23. Крашенинников Е. А. Защита охраняемых законом интересов путем преобразования прав и обязанностей // Вестник Высшего Арбитражного Суда РФ. — 2013. — № 2. — С. 7.
24. Ламм Т. В. Защита охраняемых законом интересов. — С. 67.
25. Ткачук А. Л., Дрішлюк А. І. Цивільно-правовий захист охоронюваних законом інтересів // Актуальні проблеми держави і права. зб. наук. праць. — О.: Юридична література, 2004. — Вип. 23. — С. 119.
26. Коструба А. В. Деякі особливості припинення права як наслідку правоприпиняючого юридичного факту // Актуальні проблеми цивільного, сімейного та міжнародного приватного права (Матвеевські цивілістичні читання): матер. міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 19 жовтня 2012 р.). — Київ: ТОВ «Білоцерківдрук», 2013. — Т. 1. — С. 127.
27. Чеговадзе Л. А. Защита прав и интересов субъектов гражданского права // Защита частных прав: проблемы теории и практики: матер. 2-й ежегод. Междунар. науч.-практ. конф. (г. Иркутск, 20—21 июня 2013 г.) / под ред. Н. П. Асланян, Ю. В. Виниченко. — Иркутск: Изд-во БГУЭП, 2013. — С. 166.
28. Там само. — С. 167—168.
29. Базилевич А. И. Формы защиты субъективных гражданских прав: дис. ... канд. юрид. наук / Ульяновский государственный университет; Институт права и государственной службы. — Ульяновск, 2001. — С. 151.

Ромащенко Иван. Основания защиты охраняемого законом интереса путем изменения и прекращения правоотношения.

В статье с использованием литературных источников и законодательства исследуется понятие основания защиты охраняемого законом интереса путем изменения и прекращения правоотношения. Автор рассматривает свойственные понятиям «право» и «интерес» общие и различные признаки, приводит примеры защиты интересов и на основании сравнительно-правового анализа указанных понятий предлагает общее основание для защиты охраняемого законом интереса.

Ключевые слова: основание, охраняемый законом интерес, изменение правоотношения, прекращение правоотношения.

Romashchenko Ivan. Grounds for protection of legitimate interest through change and termination of legal relationship.

The author of the article addresses the issue of the proper grounds for the protection of legitimate interest through change and termination of legal relationships. The article focuses on the definition of grounds for the protection of legitimate interest, and how these grounds correlate with the grounds for the protection of civil rights.

The aim of the research is to establish common and distinctive features of the basis for protection of civil rights and legitimate interests.

The author gives a description of law provisions where one can find cases of protection of legitimate interest, e. g. the agreement for the free use of property, as provided by article 834 of the Civil Code of Ukraine, may be dissolved by the property owner when he needs property for himself.

One of the current discussions in the science of law (jurisprudence) is about the notion of legitimate interest, and how it should be understood. There are two ways to define it: in a narrow sense and in a broad sense. In a narrow sense it is regarded as a certain power, which is not included in the civil right. In a broad sense the interest finds its expression in a civil right, while being its prerequisite and the purpose of exercise. So, the main difference is that in case with a broad approach the interest may exist along with the right.

Special attention is then given to whether the grounds for protection of civil rights (violation, non-recognition and contestation) may be the same for legitimate interests. The author agrees that it is incorrect to invent a notion «violation of legitimate interest», while contestation and non-recognition of legitimate interest do may exist. However, still the author alleges that it is not necessary to include these grounds for the protection of legitimate interest in the legislation.

The author comes to the conclusion that the ground for the protection of legitimate interest may be defined considering both objective (material) and subjective (conscious) factors. In other words, the necessity of protection may be regarded as the sole universal ground for the protection of legitimate interest.

Therefore, the article explains that the violation of subjective right always implies the violation of legitimate interest. Also the author analyses whether the violation of subjective right may be regarded as the sole ground for the protection of legitimate interest, without protecting any subjective right. Here the following scientific approaches are presented. For instance, T. V. Lamm opines that the transfer of rights and duties of the buyer is not the protection of pre-emption right, because the latter does not exist anymore. Ye. O. Krashennikov further explains in this case the protection of legitimate interest of the co-owner takes place. The views may be summarised in a way that the violation of right is the ground for the protection of legitimate interest.

Thus, the author comes to the conclusion that the change of legal relationship may be used for the protection of legitimate interest, but in response to the violation of subjective right.

Keywords: ground, legitimate interest, change of legal relationship, termination of legal relationship.